

9 - Nadenken over taalverwerving en in taalondersteuning voorzien

Doelstelling: Vrijwilligers bewustmaken van de verschillende soorten leren en hoe ze optimaal te benutten in taalcoaching.

Wanneer we het over lesgeven en leren hebben, zullen velen automatisch denken aan de klas in de school of het college waar ze zelf ooit onderwijs volgden. Het klasgebeuren wordt bestempeld als *formeel leren*. Daarbij volgt men een curriculum dat werd samengesteld om bepaalde leerresultaten te behalen. Deze leerresultaten worden vervolgens getoetst aan de hand van examens of andere evaluatievormen. Ook buiten de onderwijscontext leren we tal van zaken en wel zonder dat we daarbij een speciale inspanning moeten leveren. Dit noemen we *informeel leren*. De zone tussen formeel en informeel leren is *niet-formeel leren*. Dat is het resultaat van georganiseerde activiteiten die geen curriculum volgen of uitmonden in een of andere evaluatie. Hier komen de vrijwilligers in beeld.

Formeel intentioneel leren en informeel leren bij toeval

Het leerproces dat zich afspeelt in formele en niet-formele contexten is *intentioneel*. Dat betekent dat de activiteiten zijn ontworpen om de deelnemers te laten leren. Informeel leren daarentegen verloopt *toevallig*. Het is een onbedoeld neveneffect van een activiteit die niet in de eerste plaats bedoeld is om te leren, maar om een ander doel te bereiken. Uiteraard vindt ook informeel leren plaats in formele en niet-formele contexten. Informeel leren kan interesse wekken die leidt tot een bewust voornemen om meer te leren. Met andere woorden, de grens tussen de twee soorten leren is behoorlijk dun.

Gemotiveerde cursisten zijn geïnteresseerde cursisten

Gemotiveerde deelnemers aan een leertraject zijn bereid om tijd en inspanningen te investeren in hun leerproces omdat ze geïnteresseerd en betrokken zijn. Daarom is het goed om de curricula van het formeel leren van een taal af te stemmen op de taal die voldoet aan de onmiddellijke communicatienoden van de cursisten. Dat is ook de reden waarom niet-formele leerprocessen pas succesvol zijn als ze de interesse en de betrokkenheid van de cursisten kunnen wekken. Het verklaart bovendien waarom formele en niet-formele leerprocessen vaak gebruikmaken van dezelfde activiteiten, bijvoorbeeld: ijsbrekers bedoeld om de groep een gemeenschappelijk streefdoel te bezorgen en een positieve groepsdynamiek op gang te brengen, verschillende soorten taalspelletjes en projecten gebaseerd op handvaardigheid, sport, muziek of toneel. Deze toolkit omvat een aantal ijsbrekers en andere activiteiten die specifiek focussen op niet-formeel leren (zie bv. Tool 19 *Het ijs breken en vertrouwen in de groep opbouwen*, en Tool 57 *Taal oefenen in het echte leven*).

De taken van vrijwilligers bij taalcoaching

De taal leren mag dan misschien niet de grootste prioriteit zijn van vluchtelingen, vooral wanneer zij zich in transit bevinden en hun eindbestemming nog op de helling staat, toch zullen ze vroeg of laat de taal van hun gastland moeten leren. Sommige landen organiseren formele taallessen in transit- en opvangcentra; andere landen reserveren dergelijke cursussen voor vluchtelingen die een verblijfsstatus hebben

verworven. Afhankelijk van jouw situatie kan je als vrijwilliger worden ingeschakeld om niet-formele taalverwervingsactiviteiten te organiseren of als ondersteuning bij formele taalverwerving aan de hand van een gestructureerde syllabus en met een toets als sluitstuk. In beide gevallen levert jouw inbreng het beste resultaat als je de taalverwerpers activiteiten aanbiedt zonder systematisch de grammatica of andere 'taaltechnische' aspecten te behandelen.

Hoe pak ik grammaticavragen aan?

Het kan uiteraard gebeuren dat sommige deelnemers in je groep grammaticale vragen stellen. Dat is volkomen normaal. Uiteindelijk is kennis van een aantal grammaticale regels voor het vormen van zinnen en grotere stukken tekst nuttig voor alle cursisten, ook voor beginners. Grammaticavragen beantwoord je het best aan de hand van je eigen taalgebruik. Tracht je uitleg te illustreren met zo duidelijk en eenvoudig mogelijke voorbeelden en abstracte regels te vermijden.

Interessante informatie daarover vind je in een van de [web directories](#).

Enkele punten om over na te denken

Hieronder vind je enkele punten waarmee je rekening moet houden bij de voorbereiding en begeleiding van niet-formele leeractiviteiten.

- Hoe divers is de groep waarmee je aan de slag bent? Spreken de leden van je groep allemaal dezelfde taal of zijn er meerdere of zelfs veel verschillende moedertalen aanwezig? Als er meerdere of veel talen worden gesproken, komt er dan een duidelijke lingua franca naar boven? Hebben alle groepsleden dezelfde onderwijsachtergrond? Zo niet, kunnen diegenen met een hoger opleidingsniveau de beginners helpen die eventueel nog moeten leren lezen en schrijven?
- In welke leeftijdscategorie situeert de groep zich? Hoeveel kinderen en jongeren zitten er in de groep? Is de groep groot genoeg om de leden op te splitsen in kleinere groepjes volgens leeftijd? Of verkiest de groep activiteiten over de leeftijden heen zodat gezinnen kunnen samenwerken?
- Sommige vluchtelingen kunnen vanuit hun opleiding of levenservaring in meer dan één taal communiceren. Kunnen degenen die al enige kennis hebben van de taal van het gastland hun kennis van meerdere talen gebruiken om andere leden van de groep te helpen (zie ook Tool 11 [Vluchtelingen als taalgebruikers en -verwerpers](#))?
- Verlies nooit het belang van *toevallig* leren uit het oog in alle aspecten van het leven, ongeacht de activiteit die je doet. Als de vluchtelingen-taalverwerpers geïnteresseerd en betrokken zijn bij wat ze doen, zullen ze er zeker iets van opsteken. Daarom moet jij als coördinator van het niet-formeel leren er in de eerste plaats voor zorgen dat de deelnemers het leuk vinden.
- Het is jouw taak om leeractiviteiten op te starten, maar laat de cursisten het verloop verder bepalen als ze aangeven dat ze dat willen. Dit zal hun betrokkenheid een boost geven: actieve cursisten zijn gemotiveerde cursisten. Zodra er een positieve groepsdynamiek leeft, moedig dan de deelnemers aan om te zeggen wat ze het liefst willen leren en het liefst doen.

Neem ook een kijkje bij 'Key terms' op de LIAM-website: www.coe.int/lang-migrants